

Norsk kulturråd

Oslo 31.01.07

Høringsuttalelse - Evaluering av Den kulturelle skolesekken i grunnskolen

Den kulturelle skolesekken som kulturpolitisk reform

Den kulturelle skolesekken er en omfattende og viktig kulturpolitisk reform. Hovedansvaret for gjennomføring av ordningen er lagt til det kommunale og fylkeskommunale nivået. Dette organisatoriske grepet kan betraktes som et tydelig svar på fylkeskommunenes lenge uttalte krav om økt regionalt selvstyre i kulturpolitikken. På en slik bakgrunn representerer ordningen et viktig redskap for en videreutvikling av regionenes rolle i norsk kulturpolitikk. I tillegg representerer DKS et vesentlig økonomisk løft for kulturlivet lokalt og regionalt. 60 millioner gikk til ordningen i 2003, 120 mill i 2004 og 161 mill i 2005. Midlene forvaltes i hovedsak av fylkeskommunene og i 2005 gikk 80 % av 161 mill uavkortet til kulturformidlingstiltak. Den kulturelle skolesekken er med andre ord en ambisiøs kulturpolitisk satsning både med hensyn til de målene som skal nås og når de gjelder økonomi. Og ikke minst er det slik at skolesekken vil utgjøre en av de viktigste forutsetningene for mange generasjoner skolebarns møter med kunst.

Evalueringen

Med tanke på de problemkompleks Den kulturelle skolesekken har støtt an mot i implementeringsfasen og ordningens betydelige økonomiske rammer, var det å forvente at ordningen skulle evalueres på en måte som kunne bidra til økt kunnskap om både organisatoriske og kunstfaglige sider.

Det er Kulturrådets oppfatning at dette kunnskapsbehovet i liten grad er ivarettatt i evalueringen slik den foreligger i dag. Som tidligere nevnt er det her snakk om en varig ordning med stort økonomisk, kultur- og skolepolitisk omfang. Dersom hensikten med evalueringen var å bidra til en videreutvikling av ordningen i bred forstand, måtte evalueringsarbeidet hatt helt andre betingelser både med hensyn til perspektiv, tid og økonomi enn det som her var tilfelle. Det er Kulturrådets oppfatning at ordningen som sådan, og erfaringene som er gjort, rommer enestående utviklingsmuligheter både i kultur og skolepolitikken. Evalueringen sett som et kunnskapsbidrag rommer imidlertid ikke den særegne utviklingsforståelsen som DKS forutsetter, og utgjør derfor en lite egnet plattform for drøfting av et stimulerende og viktig tiltak. For å utvikle kunnskap av høy kvalitet om disse områdene, er det nødvendig å ha helt andre langsiktige og ambisiøse perspektiver med hensyn til det evaluerings- og forskningsarbeidet som skal knyttes opp mot Den kulturelle skolesekken.

Rapportens form og forståelseshorisont

Evalueringen har en oppsummerende og beskrivende form og etablerer en forståelsesramme for DKS som, bidrar til å reprodusere etablerte oppfatninger heller enn å utfordre disse gjennom analyser. Dette gjelder særlig i drøftingen av forholdet kultur-skole og problemstillinger knyttet til kvalitet. Med utgangspunkt i enkeltteksempler reduseres kvalitetsdrøftingen til å bli et spørsmål om skolens evne / manglende evne til å ta imot det evaluator oppfatter som ”en god forestilling”(s.97). I avsnitt 4.2.1 *Fra kultur til skole – eller samarbeid*, understrekes motsetningene mellom skole og kultur og mellom by og land ut ifra tolking av ulike informanternes utsagn. Det er neppe grunnlag for å anta at noen av de involverte ikke ser at samarbeid og kommunikasjon mellom kunstfeltet og utdanningsfeltet gir det beste resultatet. Det betyr imidlertid ikke at en gir avkall på kunstnerisk kvalitet. At ”problemstillingene rundt kvalitet og profesjonalitet fortøner seg annerledes fra utkanten” (s.100) er det ikke belegg for, selv om en informant påpeker at det kan være vanskelig å støtte kravet om profesjonalitet i grisgrendte strøk.

Det redegjøres ikke i rapporten for evalueringens mandat. Leseren får derfor ikke innsikt i de avgrensingene som er gjort, og evalueringen fremstår som svært knapp med tanke på Den kulturelle skolesekkens store omfang og nedslagsfelt. Metodisk fremstår også evalueringen som svak. Det er blant annet ikke opplyst hvor mange kunstnere som er intervjuet og valget av fylkeskommuner for dybdestudier fremstår som uklart og lite begrunnet. Dette bidrar blant annet

til at fylkeskommunenes rolle i DKS blir gjenstand for en svært uklar analyse. Analysene er generelt lite egnet til å identifisere utviklingstrekk og muligheter i ordningen, fordi det ikke etableres gode nok perspektiver på potensial, historikk, ansvarsfordeling mellom forvaltningsnivå og tilgjengelig fagkunnskap (kunst, kultur og pedagogikk).

Når det gjelder konkret måloppnåelse i ordningen, gir heller ikke evalueringen presise svar. Et viktig mål med DKS i følge Stortingsmelding 38 (2002/2003) er ”Å medverke til at elever i grunnskulen får eit profesjonelt kulturtilbod.” Evalueringen gir ikke svar på om elevene i grunnskolen nå har fått et *profesjonelt* kulturtilbud, om ordningen har bidratt til å nå overordna mål knyttet til *variasjon* i kunstuttrykkene, om *kvaliteten* på produksjonene er tilfredsstillende og i hvilken grad DKS bidrar til at elevene *utvikler et positivt forhold* til kunst og kultur.

Forvaltningen av DKS

De politiske føringene fra Broen og den Blå hesten og fram til St.meld nr 38 og 39 legger til grunn tydelige ambisjoner om satsing på kunst og kulturfag innenfor rammene av gjeldende læreplanverk i skolen (L97). Formål, mål og forutsetninger utgjør en nytenkning om oppvekst i relasjon til skolens påvirkning og rolle.

Føringsdokumentene for DKS la til grunn at det verken sentralt (ABM-utvikling og Utdanningsdirektoratet), eller regionalt (fylkeskommunens kulturetat og fylkesmannens utdanningsavdeling) skulle brukes betydelige midler på administrasjon. Overskuddet av Tippemidlene øremerket DKS skulle i størst mulig grad gå til målgruppen – elevene i grunnskolen. Dette er en innretning som sikrer at midlene til DKS styres mot innholdet i skolesekken og ikke mot fordyrende administrative ordninger. Dette bør ikke endres. Samtidig er det slik at lokale forskjeller knyttet blant annet til transportbehov slår ut i form av store kostnadmessige ulikheter mellom de ulike fylkene. Disse kostnadene bør det være rom for å dekke innenfor DKS’ budsjettrammer. Det er også et spørsmål om ikke utgifter til administrasjon burde undersøkes nærmere, i lys av de faktiske oppgavene som tilligger utviklingen av et profesjonelt kulturtilbud innenfor rammene av DKS.

I de samme styringsdokumentene legges hovedansvaret for gjennomføringen av DKS på kommuner og fylkeskommuner. Valget av en slik organisasjonsform hang sammen med den rollen flere fylkeskommuner hadde utviklet på kulturformidlingsområdet utover siste halvdel av 90-tallet. I flere av disse fylkeskommunene fungerte etableringen av DKS som en styrking av et

allerede godt utviklet formidlingsapparat. Her er det imidlertid store og interessante forskjeller mellom fylkeskommunene og mellom de ulike *modellene* for kunstformidling som de ulike fylkeskommunene har tatt i bruk. Dette er forskjeller som får konkrete konsekvenser for kulturtilbudet lokalt og som det derfor er av stor kulturpolitisk betydning å få nærmere kunnskap om. Evalueringen gir ikke innblikk i disse viktige forskjellene på regionalt nivå.

Kulturrådet er av den oppfatning at det er av stor betydning for den videre utviklingen av ordningen at flere fylkeskommuner og skoleeiere (kommuner) videreutvikler sitt handlingsrom i DKS. Det ligger i DKS store muligheter for en videreutvikling av det regionale nivåets rolle i kulturpolitikken. Vekst og utvikling innenfor rammen av både DKS og kulturpolitikk generelt, forutsetter kompetente regionale og lokale kunst- og kunstpedagogiske miljøer. Derfor er det avgjørende at dette aspektet ved DKS opprettholdes, stimuleres og videreutvikles.

Det er her også viktig å rette søkelyset mot rollen til det sentraladministrative leddet. Med forventning om at den gjeldende organisatoriske modellen av DKS legges til grunn, men videreutvikles, synes det helt nødvendig å avklare rollene til sentraladministrasjonene i ABM-utvikling og Utdanningsdirektoratet. Det er Kulturrådets oppfatning at dette leddet på en helt annen måte enn i dag må fungere som en koordinerende instans som særskilt tar ansvar for å utvikle gode rapporteringsrutiner, statistikk, informasjonsportaler og IKT - systemer som understøtter rutiner lokalt. De faglige strategiske rapporteringslinjene bør gå fra fylkeskommunene direkte til departementet.

Samarbeid mellom skole og kultur

DKS er, og har hele tiden vært, et krevende samarbeidsprosjekt mellom to sektorer (utdanning og kunst/kultur) med forskjellige forståelseshorisonter, roller, ressurstilganger og status i offentligheten. Det er imidlertid Kulturrådets oppfatning at DKS kan bidra til verdifull utvikling av nye perspektiver både på kunst og på skole innenfor de to sektorene.

Det er mye som tyder på at de mest alvorlige konfliktene mellom kultur og skolesektoren finner sted på statlig nivå. Dette er en situasjon som er svært uheldig og som får konsekvenser for realiseringen av ordningen lokalt og regionalt. Det er behov for å tydeliggjøre det faglige og politiske styringsansvaret mellom de to statlige organene med ansvar for DKS, for at DKS skal lykkes i måloppnåelsen. Uten en tydelig politisk forankring og understøttelse av kunstens og kunstnernes rolle og betydning i samfunnet, vil ikke DKS fungere etter formålet.

Det bør være mulig å hente ut svar på følgende spørsmål: Hvilke muligheter finnes på kunstsiden og den pedagogiske siden med hensyn til samarbeid? Hvor krysser kunst og pedagogikk hverandre innenfor skolen? Hvilke roller kan og skal kunstneren og pedagogen ha i skolesekkssammenhengen? Hva er god kvalitet og hvordan skapes den?

Det er viktig at både de kunstfaglige og de pedagogiske ambisjonene i DKS opprettholdes. Ordningen svarer til et stort behov for kreativitet, kunstneriske prosesser og møter med kunstnere i skolene og i lokalsamfunnene. Så langt kan det synes som om dette behovet ikke er tilstrekkelig ivarettatt gjennom måten DKS har vært iverksatt på.

Kulturrådets ansvarsområde – produksjon av scenekunst

Norsk kulturråd forvalter årlig 3 mill kroner til produksjon av scenekunst i Den kulturelle skolesekken. Det er per i dag gitt midler til prosjekter for skoleårene 2004/05, 2005/06 og 2006/07. Tildelingsbrevet fra KKD gir føringer for hvordan midlene skal brukes. De skal gå til produksjon av forestillinger for turné innenfor angitte skoleår.

Slik forvaltningen av midlene praktiseres i dag, er den preget av manglende helhets- og konsekvenstenkning. Disse manglene viser seg allerede i de retningslinjene som gis for midlene i tildelingsbrevet fra KKD. Her oppgis det at det forventes et samarbeid mellom Norsk kulturråd og Norsk scenekunstbruk med tanke på å koordinere produksjonsmidler som stilles til disposisjon med visningsmuligheter. Dette samarbeidet har så langt bare fungert delvis fordi Scenekunstbruket ikke kan forplikte seg til å inngå avtaler om turnering før produksjonene er ferdigstilt. Grunnen til dette er at Scenekunstbruket skal kvalitetssikre alle forestillinger før de tilbys som turne til skolene. Tilskuddsmottakerne må derfor vente med å inngå avtaler med Scenekunstbruket om turnering i deres nettverk til etter at Norsk kulturråd har tildelt midlene. I tillegg er det noen prosjekter som får støtte som ikke turnerer i Scenekunstbruket. Søkerne bak disse prosjektene må selv finne samarbeidspartnere for turnering.

En annen problemstilling er knyttet til utlysning og fordeling av midler. Kulturrådet er avhengig av å motta det årlige tildelingsbrevet fra KKD før midlene til produksjon av scenekunst i DKS kan lyses ut. Dette brevet mottar Kulturrådet i slutten mai. Det betyr at midlene først kan lyses ut i juni, med søknadsfrist i september, dvs. etter at skoleåret har begynt. Tildelingene skjer i desember. For søkere og tilskuddsmottakere (de som skal produsere forestillinger til DKS) er det vanskelig å inngå samarbeid på denne tiden av året fordi skolen har lagt sine planer for DKS

skoleåret i forveien. På den måten er systemet rundt fordeling av produksjonsmidler til scenekunstnere helt i ufase med skolens behov for langsiktig planlegging. Det er opplagt at søknadsbehandlingen må tilpasse seg skoleåret. På den bakgrunn bør KKD og Kulturrådet sammen se på de praktiske mulighetene for å tilpasse søknadsfristene skolenes og kunstnerens behov for koordinering.

Mangel på helhet og konsekvens melder seg også i forbindelse med informasjon til kunstnerne i forkant av selve søknadsprosessen. Norsk kulturråd kan veilede underveis i søknadsprosessen, men har ikke oversikt over skolesekkens muligheter når det gjelder samarbeidspartnere, turnévirkosomhet og produksjonsmodeller. Sekretariatet for den kulturelle skolesekken sitter med kunnskap og oversikt over hvordan skolesekken er organisert og fungerer lokalt, regionalt og nasjonalt, men har ikke som oppgave å veilede kunstnere/produsenter. Det mangler en instans innenfor dette systemet som kan veilede og informere søkere om hvilke muligheter som finnes i DKS. I tråd med Kulturrådets anbefaling om å styrke sekretariatets koordinerende funksjon, anbefales det at det opprettes en kompetansebank for kunstnere innenfor rammene av sekretariatet. Denne bør ha informasjon om mulige samarbeidspartnere, prosedyrer knyttet til etablering av kontakter og hvilke muligheter skolesekken gir når det gjelder utforming av det kunstneriske prosjektet. En slik kompetansebank vil bidra til å bedre informasjon og veiledning av søkere og å styrke kvalitet i produksjon og formidling av scenekunst i DKS.

Det barnefaglige aspektet

I tildelingsbrevet til Norsk kulturråd stiller Kultur- og kirkedepartementet krav om at det skal ligge en barnefaglig vurdering til grunn for tildelingen av midler. For å sikre dette opprettes det hvert år et utvalg som besitter både kunstfaglig kompetanse og barnefaglig kompetanse. I utlysningen av midlene kreves det at søker inkluderer barnefaglige refleksjoner i redegjørelsen av kunstneriske målsettinger. Det er en sammenheng mellom scenekunstprosjektets kunstneriske kvalitet og prosjektets evne til å integrere barnefaglige refleksjoner. Det har vist seg at søkerne i liten grad legger barnefaglig tenkning til grunn for sine kunstneriske målsettinger.

Det etterlyses derfor nødvendige tiltak for å heve denne typen kompetanse blant kunstnere(og kunstfaglig kompetanse blant lærere). Det er med andre ord behov for å styrke forståelsen for hvordan barnefaglige og kunstfaglige perspektiver kan virke sammen for å utvikle gode kunstsituasjoner for barn. Dette må videre betraktes som et grunnleggende fundament for

hele DKS. Ved økt kompetanse vil det legges et bedre grunnlag for å utvikle samarbeidsmodeller og kunstprosjekter i skolesekkssammenheng som vil kunne ta barn og unges virkelighet på alvor.

Videre utfordringer

Kunnskapsutvikling i bred forstand må stå sentralt i en fornyet satsing på DKS. I dette ligger at ambisjonen må være å legge et nytt kunstfaglig fundament i arbeid med kunst og barn. Dette bør ta utgangspunkt i nyere forskning om barns resepsjonsforutsetninger og persepsjonsevner tilpasset aldersstadiene. Samtidig bør det i mye sterkere grad enn i dag knyttes komponenter av kunnskapsutvikling til selve ordningen. DKS byr på helt unike muligheter til konkrete empiriske undersøkelser av barns møter med kunst. Denne typen undersøkelser vil kunne fungere som vesentlige bidrag til en nødvendig og pågående diskusjon om kvalitet og profesjonalitet i Den kulturelle skolesekken.

Kulturrådet er også av den oppfatning at Den kulturelle skolesekken slik den er organisert er godt egnet til å ivareta det store mangfoldet som preger norsk kulturliv. Rådet vil understreke at dette perspektivet må styrkes i det videre arbeidet med ordningen, og at behovet for samordning og helhetstenkning ikke må gå på bekostning av å utvikle DKS til et relevant redskap for kulturformidling i regionene. Det siste innebærer at DKS fortsatt bør være en åpen og fleksibel ordning, som også egner seg til å avspeile og formidle lokale språk- og kulturforskjeller.

Åpningen av et senter for praktisk utforskning av pedagogikk i tilknytning til kunstfag (Bodø), svarer til noen av kompetansemanglene flere pedagoger har ønsket å gjøre noe med. I evalueringen av DKS kan vi lese: "Man kan tenke seg en ordning der kompetanseheving av kunstnere kobles til at de arbeider med nye produksjoner, og at det foregår i samarbeid med barnefaglige miljø." Dette er i tråd med Norsk kulturråds overordna strategi for perioden 2006 – 2009 der ett av tre hovedmål er å heve kvaliteten på kunst og kultur for og blant barn og unge. Kulturrådets arbeid med barne- og ungdomskultur bygger på en visjon om at alle barn og ungdom i Norge skal få oppleve nyskapende kunst og kultur av høy kvalitet. Skal visjonen innfris må det jobbes målrettet for å gi kunst- og kulturuttrykk til barn og ungdom gode produksjonsvilkår, økt prestisje og en styrket plass i offentligheten. Det er blant annet et mål å utvikle regionale produksjonsmiljøer for kunst.

